

1980 ÖNCESİNİN CHP'Sİ VE SOSYAL DEMOKRASİ

Aydınlık Gazetesi, 23 Mayıs 2016

Yıldırım Koç

Genellikle zannedildiğinin aksine, 12 Eylül Darbesi öncesinin CHP'si “sosyal demokrasi” değildi. 26 Nisan 1946 tarihinde Cemil Alpay, Sadık Acarlı, Mustafa Yıldız ve Yakup Savaş tarafından Türk Sosyal Demokrat Partisi kuruldu. Ancak Cemil Alpay'ın ölümünden sonra bu parti 1951 yılında kapandı. Emekli General Sıtkı Ulay ve Alaattin Tiritöğlü 21 Eylül 1964 tarihinde Sosyal Demokrat Parti'yi kurdular. Bu parti de 11 Aralık 1965 tarihinde kendisini feshederek CHP'ye katıldı.

“ORTANIN SOLU” ORTAYA ATILYOR

CHP 1965 yılında “ortanın solu” kavramını kullanmaya başladı. İnönü, 1965 milletvekili genel seçimleri öncesinde, 29.7.1965 günü şunları söyledi: “CHP, bünyesi itibariyle devletçi bir partidir ve bu sıfatla elbette ortanın solunda bir anlayıştır.” İsmet İnönü 28.4.1967 günü toplanan CHP IV.Olağanüstü Kurultayı'nı açarken yaptığı konuşmada şunları söyledi:

“Cumhuriyet Halk Partisinin, sağın karşısında olduğu bellidir. Biz, devrimleri yapan partiyiz. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi, aynı zamanda aşırı solun, yani komünistliğin bugünkü yaşayış düzeni içinde karşısına çıkacak tek emniyet duvarıdır. Kısa zamanda anlaşılmıştır ki, en az aşırı sağcılar kadar aşırı solcular, Cumhuriyet Halk Partisinin Ortanın Solu politikası karşısında gerçekten telâşlılardır.”

Bu dönemde CHP belgelerinde “sosyal demokrasi” kavramı önemli bir yer tutmuyordu.

CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit'in 1966 yılında yayımlanan *Ortanın Solu* kitabında (s.42) sosyal demokrasi konusunda şu ilginç tanım yer alıyordu: “Demokrasinin, özellikle Türkiye'de demokrasinin, biçimsel demokrasi değil, yalnız siyasal demokrasi değil, aynı zaman sosyal temele dayanan, sosyal özü bulunan bir demokrasi olması neden gereklidir?”

CHP'nin 18.10.1968 günü toplanan 19. Kurultayı'na sunulan *Parti Meclisi Raporu*'nda (s.49) şu değerlendirme yer alıyordu:

“Bu arada, ortanın solu tutumunu benimseyen gençlik toplulukları ise, kendi girişimleriyle, örgütlenmeğe başladılar. Bunlardan bir çoğu, ‘Sosyal Demokrasi Derneği’ adını aldılar. Sosyal Demokrasi Derneklerinin ve genellikle ortanın solunda gençlerin Türk gençlik hareketlerindeki olumlu etkisi, şimdiden kendini göstermektedir.”

“ORTANIN SOLU BELİRLEYİCİ”

Raporun arka kapağındaki sloganlar şöyleydi: “Ortanın solu, insanlık yolu. Ortanın solunda düzen değişikliği Anayasa gereği. Sağda servet, aşırı solda devlet, ortanın solunda halk egemendir. Ortanın solu insanı, özgür insandır.”

CHP'nin 1969 Milletvekili Genel Seçimi bildirgesinin adı şöyleydi: *İnsanca bir Düzen Kurmak İçin Halktan Yetki İstiyoruz; CHP'nin Düzen Değişikliği Programı*. Bildirgede tüm bölümlerde “ortanın solu” anlayışı yer alıyordu. Atatürkçülük veya Kemalizm'den söz edilmiyordu.

Bülent Ecevit, 11 Kasım 1969 günü Ankara'da Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu tarafından düzenlenen Atatürk'ü anma toplantısında bir konuşma yaptı. Bu konuşma daha sonra genişletilerek, 1970 yılında yayımlandı: *Atatürk ve Devrimcilik*. Bu kitapta da sosyal demokrasiye değinilmiyor.

CHP'nin 1973 milletvekili genel seçimi bildirgesi, *Ak Günlere* başlığını taşıyordu. Sosyal demokrasi anlayışı bu metinde de yoktu.

CHP'nin 27-30 Kasım 1976 günleri toplanan 23. Kurultayı'nda kabul edilen *Program*'da “demokratik sol” vurgusu vardı. İlk sayfada “Cumhuriyet Halk Partisi Demokratik Sol bir siyasal partidir” deniyordu. Tüm metinde bu anlayış hakimdi.

Darbe öncesinin CHP'si sosyal demokrat değildi. Kemalizm'den kopunca “ortanın solu” ve ardından “demokratik sol” geliştirilmişti.